

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om förteckningar och ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som medför risk för cancersjukdom

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om förteckningar och ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som medför risk för cancersjukdom. Den föreslagna lagen ska ersätta den nuvarande lagen om ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som föranleder risk för cancersjukdom.

Enligt förslaget införs en skyldighet för arbetsgivaren att föra förteckning över sådana ämnen, blandningar och arbetsmetoder som används på arbetsplatsen och som orsakar cancer eller skadar arvsmassan samt över de arbetstagare som exponeras för sådana agenser. De uppgifter som antecknats i arbetsgivarens förteckning ska fortsättningsvis anmälas till det s.k. ASA-register som förs av Arbetshälsoinstitutet. I lagen föreskrivs också om utlämnande av uppgifter ur ASA-registret och om hur länge uppgifterna ska bevaras.

I propositionen beaktas Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning som påverkar vilka frågor avseende behandling av personuppgifter som får och behöver regleras nationellt. I propositionen förenhetligas också definitionen av agens som medför risk för cancersjukdom genom att den kopplas till de cancerriskklassificeringar som används i Europeiska unionens förordning om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar. Samtidigt strävar man efter att förtydliga bestämmelserna om ASA-registrering så att de paragrafer som gäller ASA-registret flyttas från en statsrådsförordning om avvärjande av cancerrisk till den föreslagna lagen.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2020.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	3
2.1 Lagstiftning och praxis.....	3
2.1.1 Arbetarskyddslagen	3
2.1.2 Lagen om ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som föranleder risk för cancersjukdom	4
2.1.3 Statsrådets förordning om avvärjande av cancerrisk i anslutning till arbete	4
2.1.4 Arbetsministeriets beslut om cancerframkallande agenser	5
2.1.5 Dataskyddslagen.....	5
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU	6
2.2.1 Internationella arbetsorganisationens konvention nr 139.....	6
2.2.2 Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/37/EG om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för carcinogener eller mutagena ämnen i arbetet	6
2.2.3 CLP- förordningen	7
2.2.4 EU:s allmänna dataskyddsförordning	7
2.3 Bedömning av nuläget	7
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	8
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	8
4.1 Ekonomiska konsekvenser	8
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	9
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	10
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	10
5.2 Dataombudsmannens utlåtande.....	10
DETALJMOTIVERING	11
1 LAGFÖRSLAG	11
2 IKRAFTTRÄDANDE	15
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	15
LAGFÖRSLAG	17
Lag om förteckningar och ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som medför risk för cancersjukdom	17

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Cancerframkallande, dvs. carcinogena ämnen, ökar sannolikheten, dvs. risken, för att maligna tumörer ska uppstå i exponerade människogrupper. De carcinogena ämnena består av kemiskt sett mycket olika organiska och oorganiska föreningar med många olika verkningssätt. Ämnen som skadar arvsmassan, dvs. mutagena ämnen, är ämnen som ökar förekomsten av mutationer i cellerna. Största delen av de mutagena ämnena har också visat sig vara cancerframkallande, och i praktiken ska alla mutagena ämnen i princip också betraktas som ämnen som medför risk för cancersjukdom. Betydande cancerframkallande ämnen är t.ex. cancerframkallande metaller (bl.a. nickel-, krom- och kadmiumföreningar), bensen och asbest. I takt med att mängden forskningsdata ökar klassificeras allt fler ämnen som cancerframkallande, ett exempel är formaldehyd som i Europeiska unionen relativt nyligen klassificerats som cancerframkallande. Cancerframkallande är också många ångor och damm från olika arbetsprocesser, såsom svetsrök och damm från bearbetning av rostfritt stål, s.k. PAH-föreningar från ofullständig förbränning, dieselavgaser, kvartsdamm och damm från hårda träslag samt tobaksrök i omgivningen. Arbetstagare exponeras för cancerframkallande agenser bl.a. i samband med svetsning och gasskärning, rivning av byggnader, utvinning och brytning av metallmalmer samt smältning- och gjuteriarbeten, tillverkning av betongprodukter samt målningsarbeten.

För övervakning av dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som föranleder risk för cancersjukdom samt i sjukdomsförebyggande syfte och i forskningssyfte har det sedan 1979 upprätthållits ett riksomfattande register, nedan *ASA-registret*. Under 2010–2015 anmäldes 32 512 olika arbetstagare och 1 976 olika arbetsavdelningar till registret över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som föranleder risk för cancersjukdom. År 2015 exponerades arbetstagare mest för krom- och nickelföreningar, varvid cirka 6 900 exponerade arbetstagare anmäldes till registret.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Arbetarskyddslagen

I arbete där arbetstagarna exponeras eller kan exponeras för agenser som medför risk för cancersjukdom eller mutagena ämnen tillämpas arbetarskyddslagen (738/2002) och bestämmelser på lägre nivå som utfärdats med stöd av den. I arbetarskyddslagen finns bestämmelser som gäller arbetsgivarens allmänna omsorgsplikt, utredning och bedömning av riskerna i arbetet, arbete som medför särskild fara, planering av arbetsmiljön och arbetet, undervisning och handledning för arbetstagarna samt tillhandahållande av personlig skyddsutrustning.

Till arbetsgivarens allmänna omsorgsplikt hör att iaktta följande principer: 1) förhindrande av uppkomsten av risker och olägenheter, 2) undanröjande av risker och olägenheter eller, om detta inte är möjligt, ersättande av dem med sådant som är mindre farligt eller skadligt, 3) prioriterande av gemensamma arbetarskyddsåtgärder framför individinriktade skyddsåtgärder, och 4) beaktande av tekniken utveckling och andra tillgängliga metoder.

Enligt 37 § i arbetarskyddslagen, som gäller luftföroreningar, ska på en arbetsplats där det förekommer föroreningar i luften, såsom damm, rök, gas eller ånga, i en för arbetstagarna skadlig eller besvärande mängd föroreningarnas spridning i mån av möjlighet förhindras genom att källan för föroreningarna isoleras eller placeras i ett slutet rum eller en sluten apparat. Förore-

ningar ska i tillräcklig utsträckning samlas och avlägsnas med hjälp av ändamålsenlig ventilation.

Enligt 38 § i arbetarskyddslagen, där det föreskrivs om kemiska agenser och farliga ämnen som används i arbetet, ska arbetstagarnas exponering för kemiska agenser begränsas så att agenserna inte medför olägenheter eller risker för arbetstagarnas säkerhet eller hälsa eller re-produktiva hälsa. När ämnen som orsakar risker hanteras, förvaras eller flyttas ska särskild försiktighet iakttas. Arbetstagarna ska ges de uppgifter om de farliga ämnena som behövs för arbetet. I 38 § i arbetarskyddslagen ingår dessutom ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om kemiska agenser.

2.1.2 Lagen om ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som föranleder risk för cancersjukdom

Bestämmelser om syftet med den arbetsgivarspecifika förteckningen och ASA-registret finns i 1 § i lagen om ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som föranleder risk för cancersjukdom (717/2001), nedan *ASA-lagen*, enligt vilken det för övervakning av dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som föranleder risk för cancersjukdom samt i sjukdomsförebyggande syfte och i forskningssyfte upprätthålls förteckningar, som förs av arbetsgivarna var för sig, och ett riksomfattande register.

Som källa för de uppgifter som ska lämnas till ASA-registret anges i 2 § den förteckning som arbetsgivaren för över agenser som föranleder risk för cancersjukdom samt över produkter som innehåller sådana agenser och över arbetstagare som i sitt arbete exponeras för nämnda agenser. Cancerframkallande agenser räknas upp i bilagorna A (arbetsmetoder) och B (ämnen) till arbetsministeriets beslut om cancerframkallande agenser. Enligt 3 § i lagen ska arbetsgivaren årligen lämna de uppgifter som ingår i de förteckningar som arbetsgivaren för till regionförvaltningsverket, som vidarebefordrar uppgifterna till det ASA-register som social- och hälsovårdsministeriet för. I praktiken har arbetsgivaren lämnat uppgifterna i den förteckning som arbetsgivaren fört direkt till Arbetshälsoinstitutet, som social- och hälsovårdsministeriet har gett i uppdrag att föra registret i enlighet med den möjlighet som anges i ASA-lagen. Ministeriet har också enligt lagen möjlighet att utfärda närmare föreskrifter i ärenden som hänför sig till registret. Ministeriet har i praktiken inte utfärdat sådana föreskrifter, utan Arbetshälsoinstitutet har skött registerföringen rätt självständigt.

Lagens 4 § innehåller bestämmelser om utlämnande av uppgifter. Arbetsgivaren får lämna ut uppgifter ur sin förteckning och ministeriet ur ASA-registret till försäkringsanstalter och arbetarskyddsmyndigheter. En försäkringsanstalt har rätt att få uppgifter om en person som exponerats för ämnen som medför risk för cancersjukdom för beviljande av förmån som gäller personen i fråga. Uppgifter kan lämnas ut endast på begäran av nämnda instanser för det ändamål som anges i lagen. Social- och hälsovårdsministeriet kan i egenskap av registeransvarig lämna ut uppgifter ur ASA-registret till Arbetshälsoinstitutet och andra forskningsinstanser för det ändamål som anges i lagen. Sådana användningsändamål är forskning och utvecklingsarbete som gäller växelverkan mellan arbete och hälsa samt arbetarskydd och företagshälsovård.

I 5 § i ASA-lagen föreskrivs om förvaringstiden för registeruppgifter, som är 80 år från det att den sista uppgiften infördes. I paragrafen föreskrivs dessutom om varaktig förvaring av vissa värdefulla registeruppgifter enligt vad arkivverket särskilt bestämmer.

2.1.3 Statsrådets förordning om avvärjande av cancerrisk i anslutning till arbete

I statsrådets förordning om avvärjande av cancerrisk i anslutning till arbete (716/2000) föreskrivs om de medel genom vilka arbetstagarna skyddas mot exponering för agenser som med-

för risk för cancersjukdom. Arbetsgivaren ansvarar för att identifiera de faktorer i arbetsmiljön som orsakar eller kan orsaka exponering för agenser som medför risk för cancersjukdom och bedöma deras betydelse för arbetstagarens hälsa och säkerhet (4 §). För att skydda arbetstagarna ska arbetsgivaren minska användningen på arbetsplatsen av agenser som medför risk för cancersjukdom genom att ersätta dem med agenser som inte är farliga eller som är mindre farliga (5 §), förhindra eller minska exponeringen (6 §) och använda olika medel för avvärjning för att skydda arbetstagarna mot exponering för ämnen som medför risk för cancersjukdom (7 §). Arbetstagarna skyddas också genom att de vid behov ges tillräckliga skyddskläder och genom att arbetsgivaren sörjer för den hygien som arbetet förutsätter (12 §), genom att de ges tillräcklig och god undervisning som arbetet förutsätter samt genom att de informeras om faktorer som påverkar deras säkerhet och hälsa (13 och 14 §). I förordningen föreskrivs också om hur man ska handla vid oväntad exponering och exponering som kan förutses (9–11 §). I förordningen föreskrivs det vidare om hur arbetstagarnas exponering för agenser som medför risk för cancersjukdom följs upp (15 §) och hur deras hälsotillstånd följs med genom hälsoundersökningar (16 §). I förordningen finns dessutom bestämmelser om kriterierna för införande i förteckningen över och i registret över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som medför risk för cancersjukdom (17–18 §). I bilagan till förordningen fastställs bindande gränsvärden för agenser som medför risk för cancersjukdom. Förordningen ska revideras och den nya förordningen avses träda i kraft vid ingången av 2020.

2.1.4 Arbetsministeriets beslut om cancerframkallande agenser

Enligt 1 § i arbetsministeriets beslut om cancerframkallande agenser (838/1993) ska arbetsgivaren i enlighet med 3 § i statsrådets förordning om avvärjande av cancerrisk i anslutning till arbete registrera sådana arbetstagare som exponeras för arbetsmetoder och ämnen angivna i bilagan till beslutet. I punkt A i bilagan till beslutet förtecknas de arbetsmetoder och i punkt B de ämnen som utgör en risk för arbetstagarnas hälsa och säkerhet. Genom detta beslut av arbetsministeriet har rådets direktiv 90/394/EEG om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för carcinogener i arbetet genomförts. Beslutet har sedermera genom social- och hälsovårdsministeriets förordning om ändring av samt bilagan till beslutet arbetsministeriets beslut om cancerframkallande agenser 1 § (1232/2000) och social- och hälsovårdsministeriets förordning om ändring av bilagan till arbetsministeriets beslut om cancerframkallande agenser (1014/2003) ändrats så att beslutet motsvarar de ändringar i regleringen som gjorts inom Europeiska unionen. Avsikten är att arbetsministeriets beslut ska upphävas och delvis slås samman med statsrådets kommande förordning om avvärjande av cancerrisk i anslutning till arbete.

2.1.5 Dataskyddslagen

Dataskyddslagen (1050/2018) är en allmän lag som ska tillämpas på behandling av personuppgifter. Genom lagen kompletteras och preciseras Europaparlamentets och rådets förordning 2016/679/EU om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG, nedan *allmän dataskyddsförordningen* eller *dataskyddsförordningen*. Dataskyddslagen tillämpas parallellt med dataskyddsförordningen. Undantag från dataskyddslagens bestämmelser kan göras i speciallagstiftning, om det är möjligt inom ramen för den prövningsmarginal som den nationella lagstiftaren ges i dataskyddsförordningen.

Dataskyddslagen innehåller bestämmelser om den rättsliga grunden för behandling av personuppgifter, om behandling av särskilda kategorier av personuppgifter i vissa situationer, om den åldersgräns som tillämpas när informationssamhällets tjänster erbjuds till barn, om tillsynsmyndigheten, om rättssäkerhet och om vissa särskilda behandlingssituationer.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

2.2.1 Internationella arbetsorganisationens konvention nr 139

ASA-registret inrättades i tiderna med stöd av Internationella arbetsorganisationen ILO:s konvention nr 139 om förebyggande och kontroll av yrkesrisker förorsakade av cancerframkallande ämnen och agenser. Konventionen gäller förebyggande och kontroll av yrkesrisker förorsakade av cancerframkallande ämnen och agenser. Finland ratificerade denna konvention den 7 april 1977 och konventionen trädde i kraft den 5 maj 1978.

I artikel 3 i konventionen föreskrivs följande: ”Varje medlemsstat som ratificerar denna konvention ska föreskriva de åtgärder som ska vidtagas för att skydda arbetstagarna mot riskerna för exponering för cancerframkallande ämnen eller agenser samt upprätta ett system för registrering av data.”

2.2.2 Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/37/EG om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för carcinogener eller mutagena ämnen i arbetet

Rådets direktiv 90/394/EEG om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för carcinogener i arbetet, nedan *direktiv 90/394/EEG*, är det sjätte särdirektiv som avses i artikel 16.1 i ramdirektivet om arbetsmiljö 89/391/EEG. Direktiv 90/394/EEG har ändrats flera gånger och ändringarna har varit betydande, varför Europaparlamentet och rådet den 29 april 2004 antog direktiv 2004/37/EG om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för carcinogener eller mutagena ämnen i arbetet, nedan *direktiv 2004/37/EG*, för att förtydliga och rationalisera bestämmelserna. Genom detta direktiv upphävdes samtidigt direktiv 90/394/EEG.

Direktiv 2004/37/EG är indelat i tre kapitel. Kapitel I innehåller allmänna bestämmelser, kapitel II arbetsgivares skyldigheter och kapitel III övriga bestämmelser.

I artikel 1 i kapitel I med allmänna bestämmelser i direktiv 2004/37/EG anges direktivets syfte. I artikel 2 definieras carcinogen och mutagen ämne. I direktiv 2004/37/EG är definitionen av dessa ämnen bunden till de kriterier för klassificering som fastställs i rådets direktiv 67/548/EEG om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen och i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/45/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat. Direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG har sedermera upphävts genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006, nedan *CLP-förordningen*. I stället för de klassificeringar som anges i de upphävda direktiven tillämpas klassificeringen enligt CLP-förordningen. Bilaga I till direktiv 2004/37/EG innehåller dessutom en förteckning över cancerframkallande agenser, dvs. ämnen, preparat och processer som inte omfattas av tillämpningsområdet för CLP-förordningen.

Den relevanta bestämmelsen med avseende på förteckningen över arbetstagare i kapitel II om arbetsgivarens skyldigheter är artikel 12 c, enligt vilken ”arbetsgivaren ska föra en förteckning över arbetstagare som är sysselsatta i sådan verksamhet för vilken resultaten av en bedömning enligt artikel 3.2 visar på en risk för arbetstagarnas hälsa eller säkerhet och i denna förteckning ska anges den exponering arbetstagarna blivit utsatta för om sådan information är tillgänglig”. I artikel 3.2 finns bestämmelser om fastställande och bedömning av risker. Paragraferna 2 och 3 i ASA-lagen fungerar som nationella genomförandebestämmelser för denna punkt i direktivet. I artikel 15 i kapitel III, som handlar om övriga bestämmelser, föreskrivs om dokumentation. Uppgifterna i arbetsgivarens förteckning ska i överensstämmelse med nationell lagstift-

ning och/eller praxis bevaras under minst 40 år efter det exponeringen upphört. Dessa uppgifter ska enligt direktivet tillställas ansvarig myndighet om företaget upphör med sin verksamhet. I Finland har de uppgifter i förteckningen som enligt direktivet ska bevaras bevarats i det nationella ASA-registret.

2.2.3 CLP- förordningen

I CLP-förordningen föreskrivs det bl.a. om kriterier för klassificering på basis av vilka ämnen eller blandningar definieras som cancerframkallande ämnen eller ämnen som kan orsaka genetiska defekter.

2.2.4 EU:s allmänna dataskyddsförordning

EU:s allmänna dataskyddsförordning ska enligt artikel 2 i den tillämpas på sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt på annan behandling än automatisk av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register. Dataskyddsförordningen är direkt tillämplig rätt i medlemsstaterna, även om den innehåller en möjlighet att nationellt utfärda preciserande bestämmelser.

2.3 Bedömning av nuläget

I ASA-lagen finns bestämmelser om arbetsgivarens skyldighet att föra förteckning över de ämnen och processer som den använder som medför risk för cancersjukdom samt över de arbetstagare som exponeras för dessa ämnen och processer. Enligt lagen ska arbetsgivaren årligen tillstålla det behöriga regionförvaltningsverket de uppgifter som ingår i förteckningen. Regionförvaltningsverket vidarebefordrar uppgifterna till det ASA-register som social- och hälsovårdsministeriet för. I praktiken har arbetsgivaren lämnat uppgifterna i förteckningen direkt till Arbetshälsoinstitutet, som ministeriet har gett i uppdrag att föra ASA-registret. Arbetshälsoinstitutet har fört ASA-registret sedan 1979. Ministeriet har enligt lagen rätt att för Arbetshälsoinstitutet utfärda närmare föreskrifter i ärenden som hänför sig till registret. I praktiken har Arbetshälsoinstitutet fört ASA-registret rätt självständigt. I registret antecknas bl.a. personuppgifter, och därför ska dataskyddsförordningen och dataskyddslagen iakttagas vid behandlingen av personuppgifterna. I dataombudsmannens anvisning om lagstiftningsutlåtanen (16.10.2017, s. 9, på finska) poängteras att det till registeransvarig ska utses en aktör som de facto använder den registeransvariges bestämmanderätt och som kan fullgöra den registeransvariges skyldigheter. Eftersom ministeriet de facto inte använder den registeransvariges bestämmanderätt, ska den faktiska situationen skrivas in i lagen så att Arbetshälsoinstitutet i fortsättningen är personuppgiftsansvarig för ASA-registret.

De cancerframkallande agenser som förutsätter registrering i ASA-registret finns förtecknade i bilagorna I och II till arbetsministeriets beslut om cancerframkallande agenser (838/1993), som baserar sig på direktiv 90/394/EEG. I praktiken har detta inneburit att man har strävat efter att ändra arbetsministeriets nämnda beslut i takt med att det i EU:s direktiv har skett ändringar i fråga om de ämnen och arbetsmetoder som medför risk för cancersjukdom. Numera finns bestämmelser om de klassificeringskriterier på basis av vilka ämnen och blandningar definieras som cancerframkallande ämnen eller ämnen som kan orsaka genetiska defekter i CLP-förordningen, som är direkt tillämplig rätt i medlemsstaterna. Således kan arbetsministeriets beslut upphävas som onödigt och ASA-registreringsskyldigheterna bindas till faroklassificeringarna enligt CLP-förordningen, med undantag för arbetsmetoder som inte omfattas av tillämpningsområdet för CLP-förordningen och som det därför ska föreskrivas separat om. Övrig nationell arbetarskyddslagstiftning som gäller kemikalier har redan tidigare kopplats till CLP-förordningen i samband med genomförandet av uppdateringarna av direktivet.

Regionförvaltningsverket kan enligt ASA-lagen med tanke på sin tillsynsuppgift för egen del registrera de uppgifter arbetsgivaren lämnat, dock inte de personuppgifter som nämns i 2 § 1 mom. 6 punkten. Eftersom arbetsgivaren i praktiken har lämnat de förtecknade uppgifterna direkt till Arbetshälsoinstitutet, har regionförvaltningsverket begärt de uppgifter som verket behöver för tillsynen av Arbetshälsoinstitutet. Nuvarande reglering motsvarar inte praxis.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Syftet med regeringens proposition om ASA-lagen är att harmonisera lagstiftningen med regleringen inom Europeiska unionen och det förfarande som tillämpas i praktiken.

Arbetshälsoinstitutet har i praktiken fört ASA-registret, som enligt lagen är en uppgift som hör till social- och hälsovårdsministeriet som är registeransvarig men som ministeriet har gett Arbetshälsoinstitutet i uppdrag i enlighet med den möjlighet som anges i ASA-lagen. I artikel 4.7 i dataskyddsförordningen definieras personuppgiftsansvarig. Med personuppgiftsansvarig avses i dataskyddsförordningen en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter; om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt kan den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt. Bestämmelser om syftet med ASA-registret, som bl.a. innehåller personuppgifter, finns i ASA-lagen. I praktiken är det Arbetshälsoinstitutet som har fattat beslut om hur registret ska föras, dvs. om metoderna för registerföringen. I dataombudsmannens ovan nämnda anvisning om lagstiftningsutlåtanden betonas att den personuppgiftsansvariges ansvar ska vara en del av det operativa ansvaret. Eftersom det är Arbetshälsoinstitutet som de facto har varit personuppgiftsansvarig, bör denna situation skrivas in i lagen.

Enligt den gällande ASA-lagen kan regionförvaltningsverket med tanke på sin tillsynsuppgift registrera uppgifter som arbetsgivaren lämnat till verket. Eftersom arbetsgivarna i praktiken har lämnat de förtecknade uppgifterna direkt till Arbetshälsoinstitutet, har regionförvaltningsverket vid behov kunnat begära de uppgifter som verket behövt av Arbetshälsoinstitutet. Om förslaget om att Arbetshälsoinstitutet i fortsättningen ska vara personuppgiftsansvarig för ASA-registret godkänns, ska det i lagen föreskrivas att regionförvaltningsverket i fortsättningen har rätt att få uppgifter ur ASA-registret för tillsynen över arbetarskyddet. Det är nödvändigt att föreskriva om detta genom lag, eftersom uppgifterna används för något annat ändamål än det för vilket uppgifterna ursprungligen samlades in.

I propositionen föreslås det att de ämnen, blandningar och processer som arbetsgivaren ska föra förteckning över skrivs ut i ASA-lagen. I den gällande lagen konstateras endast att arbetsgivaren ska föra en förteckning över dessa agenser. Bestämmelser om vilka dessa agenser är finns i bilagorna till arbetsministeriets beslut 838/1993. Nu föreslås det att dessa ämnen, blandningar och processer skrivs in i lagen så att det hänvisas till faroklasserna enligt bilaga I till CLP-förordningen och till sådana processer som medför risk för cancersjukdom som det föreskrivs om särskilt. Om de föreslagna ändringarna genomförs, kan arbetsministeriets ovan nämnda beslut upphävas.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har inga betydande ekonomiska konsekvenser. För arbetsgivare som låter utföra arbete som innebär exponering för agenser som medför risk för cancersjukdom innebär ikraftträdandet av lagen ett visst administrativt arbete, när de agenser som anses medföra risk för

cancersjukdom och som omfattas av ASA-registreringsskyldigheten ändras. Nya ämnen omfattas av anmälningsskyldigheten när skyldigheten kopplas till klassificeringarna enligt CLP-förordningen, enligt vilka ämnen klassificeras som carcinogena eller mutagena i kategorierna 1A eller 1B. En betydande mängd ämnen som tidigare i arbetsministeriets beslut har definierats som cancerframkallande, men i fråga om vilka cancerriskkriterierna enligt CLP-klassificeringen inte uppfylls, ska emellertid inte längre omfattas av registreringsskyldigheten. Till ASA-registret ska anmälas ämnen och blandningar som har fått en harmoniserad klassificering på EU-nivå samt s.k. självklassificerade ämnen och blandningar som tillverkaren eller importören har klassificerat i enlighet med CLP-förordningen. När det gäller självklassificerade ämnen kan det förekomma variationer i klassificeringen, dvs. samma ämne kan ha olika klassificering beroende på tillverkare eller importör och det kan ske oförutsedda förändringar i klassificeringen. Utvidgningen av anmälningsskyldigheten till att omfatta också självklassificerade ämnen kommer åtminstone till en början att medföra mer arbete och uppföljningsarbete för företagen. I sin helhet bör den administrativa börda som ASA-anmälningsskyldigheten orsakar inte öka nämnvärt på längre sikt. Det är dock nödvändigt att uppdatera lagstiftningen så att den inte strider mot lagstiftningen på EU-nivå. I lagstiftningsändringen ingår att de paragrafer som gäller ASA-registret överförs från statsrådets förordning om avvärjande av cancer-risk i anslutning till arbete (716/2000) till den lag som nu föreslås, vilket förtydligar lagstiftningen och minskar den administrativa bördan för arbetsgivare.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Konsekvenserna när det gäller myndigheternas verksamhet är små. Den lagstiftningsändring enligt vilken Arbetshälsoinstitutet, som resultatstyrs av social- och hälsovårdsministeriet, i fortsättningen ska vara personuppgiftsansvarig i stället för social- och hälsovårdsministeriet medför inga ändringar i praktiken, utan uppdaterar endast nuvarande praxis i lagstiftningen. På samma sätt motsvarar den ändring enligt vilken arbetsgivarna ska lämna de uppgifter som ska föras in i ASA-registret direkt till Arbetshälsoinstitutet och inte till arbetarskyddsmyndigheten gällande praxis.

Att förteckningen över sådana ämnen som medför risk för cancersjukdom och som förpliktar att göra en anmälan till ASA-registret binds till EU:s CLP-förordning, minskar behovet av att uppdatera lagstiftningen. Till stöd för företagen upprätthåller Arbetshälsoinstitutet på sin webbplats en förteckning över de ämnen som omfattas av ASA-registreringsskyldigheten och som har en harmoniserad klassificering enligt CLP-förordningen. Förteckningen uppdateras årligen. Upprätthållandet av förteckningen antas inte medföra betydande extra arbete efter upprättandet av den första förteckningen enligt den nya lagen. Dessutom ska också ämnen som industrin själv klassificerat anmälas till ASA-registret. När det gäller dessa ämnen kan klassificeringen variera, vilket kan leda till oklarheter i fråga om anmälningarna. Detta medför extra arbete för Arbetshälsoinstitutet, vars mängd är svår att uppskatta på förhand.

Avsikten är att förfarandet för anmälan av uppgifter till ASA-registret i praktiken ska ändras i samband med lagstiftningsändringarna så att man övergår till ett elektroniskt anmälningssystem. Utvecklandet av anmälningssystemet förutsätter betydande resurssatsningar, men å andra sidan minskar ändringen i fortsättningen mängden manuell behandling vid Arbetshälsoinstitutet och framför allt förbättras möjligheterna att utnyttja uppgifterna (både i fråga om myndighetsanvändningen och i fråga om forskningsanvändningen).

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Förslaget har beretts i den HTP-sektion som tillsatts av delegationen för beredning av arbetarskyddsbestämmelser. Delegationen har bland annat till uppgift att stödja social- och hälsovårdsministeriet i lagberedningen på nationell nivå och EU-nivå i frågor som gäller exponering för arbetsrelaterade kemikalier. I sektionen har deltagit representanter för Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Finlands Näringsliv rf, Industrifacket rf, Kemiindustrin KI rf, Arbetshälsoinstitutet, regionförvaltningsverkets ansvarsområden för arbetarskyddet och social- och hälsovårdsministeriet. Den proposition som sektionen berett har godkänts i delegationen för beredning av arbetarskyddsbestämmelser, där de centrala arbetsmarknadsorganisationerna och andra centrala aktörer är representerade.

Dessutom har utlåtande om förslaget begärts av dataombudsmannen.

5.2 Dataombudsmannens utlåtande

Dataombudsmannen har bedömt att de omständigheter som både i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen och i grundlagsutskottets utlåtandepraxis förutsätts av lagstiftning i huvudsak har beaktats i propositionen i tillräcklig utsträckning.

Dataombudsmannens allmänna kommentarer har tagits in i detaljmotiveringen till propositionen, och dessutom har den registrerades rätt till information och rätt att ta del av anteckningar som gäller honom eller henne strukits ur författningstexten. Bestämmelser om dessa frågor finns i dataskyddsförordningen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1 §. *Syftet med förteckningarna och registret.* I paragrafen föreslås bestämmelser om förande av de arbetsgivarspecifika förteckningarna och ASA-registret samt om syftet med förteckningarna och registret. Syftet är att övervaka dem som i sitt yrke exponeras för ämnen och processer som medför risk för cancersjukdom, förebygga sjukdom samt bedriva forskning. Paragrafen motsvarar 1 § i den gällande lagen. Till paragrafens rubrik fogas ett omnämnande av förteckningarna.

2 §. *Definitioner.* I paragrafen definieras cancerframkallande ämnen och blandningar samt mutagena ämnen. Dessa ämnen och blandningar definieras genom en hänvisning till bilaga I i CLP-förordningen, enligt vilken ämnena klassificeras som cancerframkallande ämnen eller ämnen som kan orsaka genetiska defekter (kategorierna 1A och 1B). Definitionen omfattar ämnen och blandningar som har fått en harmoniserad klassificering på EU-nivå samt ämnen och blandningar som tillverkaren eller importören har klassificerat i enlighet med CLP-förordningen och som har anmälts till Europeiska kemikaliemyndigheten (ECHA). Utöver de definitioner som är bundna till CLP-förordningen hänvisas det i momentet till arbetsmetoder som det föreskrivs särskilt om. Samtidigt med denna proposition har det beretts ett förslag till statsrådets förordning om avvärjande av cancerrisk i anslutning till arbete. I bilaga I till förordningen räknas sådana arbetsmetoder upp som medför risk för cancersjukdom. Det behöver föreskrivas nationellt om arbetsmetoderna, eftersom arbetsmetoderna inte ingår i CLP-förordningen. I den gällande lagen finns inga definitioner, utan i lagen konstateras endast arbetsgivarens skyldighet att föra förteckning över agenser som används och förekommer på arbetsplatsen och som föranleder risk för cancersjukdom, utan att det i lagen anges vilka dessa agenser är. Bestämmelser om arbetsmetoder och ämnen som medför risk för cancersjukdom finns i arbetsministeriets beslut om cancerframkallande agenser (838/1993). I fortsättningen ska bestämmelser om dessa agenser finnas i den föreslagna lagen.

3 §. *Förteckning över agenser och exponerade arbetstagare på arbetsplatsen.* I paragrafen föreskrivs om arbetsgivarens skyldighet att föra en förteckning över agenser som medför risk för cancersjukdom och mutagena ämnen som används och förekommer på arbetsplatsen samt över de arbetstagare som exponeras för dessa agenser. Arbetsgivaren behöver i sin verksamhet uppgifter om de agenser som används och förekommer på arbetsplatsen och som medför risk för cancersjukdom för att kunna följa, övervaka och förbättra arbetssäkerheten på arbetsplatsen. Förteckningsskyldigheten gäller både ämnen med harmoniserad klassificering och ämnen som tillverkaren eller importören själv har klassificerat. När det gäller ämnen och blandningar som tillverkarna och importörerna själva klassificerat förekommer det variationer i klassificeringen – samma ämne kan ha olika faroklassificering beroende på ämnets tillverkare eller importör. Anmälningarna till ASA-registret görs alltid utifrån klassificeringen av den produkt som används på arbetsplatsen.

I 2 mom. anges vad arbetsgivaren ska anteckna i sin förteckning. Arbetsgivaren ska i förteckningen anteckna bl.a. namnen på de arbetstagare som exponerats och deras personbeteckningar och yrken samt grunderna för exponeringsuppgiften. Grunderna för exponeringsuppgiften är i första hand biologiska eller arbetshygieniska mätningar som har gjorts på arbetsplatsen eller utredningar och mätningar som har gjorts på andra arbetsplatser under motsvarande förhållanden. Om exponeringen inte har utretts genom mätningar ska som utsatta för exponering anmälas de arbetstagare som under året i fråga har exponerats under en betydande del av sin arbetstid under minst 20 arbetsdagar. Som utsatta för exponering ska dock alltid anmälas även de arbetstagare som på grund av ett olycksfall eller av någon annan motsvarande orsak under en kort tidsperiod exponerats i ovanligt hög grad. Vid förandet av förteckningen är det fråga

om behandling av personuppgifter vars behandling, för att vara lagenlig, ska ha någon av de behandlingsgrunder som anges i artikel 6 i dataskyddsförordningen. Enligt artikel 6.1c är behandlingen laglig om den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Bestämmelser om den rättsliga förpliktelsen finns i 1 § i den föreslagna lagen. I sak motsvarar 2 mom. den gällande regleringen. Till de uppgifter som ska antecknas i förteckningen har för tydlighetens skull fogats ett omnämmande av mutagena ämnen. Mutagena ämnen ska i princip också alltid betraktas som potentiellt cancerframkallande ämnen.

I samband med beredningen av propositionen har man också dryftat om de i 3 § i lagförslaget nämnda uppgifterna om den uppmätta exponeringsnivå som arbetstagarna utsätts för är uppgifter om hälsa och kommit fram till att det inte är fråga om uppgifter om hälsa, eftersom mätningar i luften på arbetsplatsen berättar om de förhållanden i arbetsmiljön under vilka arbetstagarna eventuellt exponeras, inte direkt om arbetstagarnas hälsa. Således grundar sig behandlingen av personuppgifter i den lag som föreslås på artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen, enligt vilken behandlingen av personuppgifter är laglig om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige.

I 3 mom. föreskrivs om arbetsgivarens skyldighet att informera arbetstagarnas representanter om att förteckningen förs. I momentet föreskrivs dessutom om rätten för arbetstagarna och deras representanter att ta del av uppgifter på gruppnivå, t.ex. om en viss yrkesgrupp på arbetsplatsen, utan personernas namn.

Bestämmelser om arbetsgivarens skyldighet att informera arbetstagarna om att förteckningen förs och om arbetstagarnas rätt att få uppgifter som rör sig själv ur förteckningen finns i artiklarna 13–15 i dataskyddsförordningen. I dataskyddsförordningen finns dessutom bestämmelser om den registrerades övriga rättigheter, t.ex. i artikel 18 om rätten att begränsa behandlingen av personuppgifter som rör honom eller henne.

4 §. Påvisande och uppföljning av exponering. I paragrafen föreskrivs att arbetsgivaren för anteckning i förteckningen över exponerade arbetstagare ska utreda arbetstagarnas eventuella exponering för agenser som medför risk för cancersjukdom och för mutagena ämnen, i enlighet med vad som föreskrivs om detta i arbetarskyddslagen (10 §) och i statsrådets förordning om avvärjande av cancerrisk i anslutning till arbete som utfärdats med stöd av den. Vid utredningen av den exponering för agenser som medför risk för cancersjukdom och för mutagena ämnen som en arbetstagare, en arbetstagargrupp, en yrkesgrupp eller arbetstagarna inom en viss bransch eller ett visst verksamhetsområde utsätts för, kan arbetsgivaren som bedömningsgrund använda utredningar och mätningar som har utförts på andra arbetsplatser under motsvarande förhållanden samt andra relevanta uppgifter om faktorer som inverkar på exponeringen. Arbetsgivaren ska också bedöma exponeringens betydelse för arbetstagarnas säkerhet och hälsa. Utredningen behövs för att arbetsgivaren ska kunna förteckna arbetstagarna på det sätt som förutsatts i 3 § i förslaget till proposition. På lagnivå är denna paragraf ny. I gällande reglering ingår motsvarande bestämmelse i statsrådets förordning om avvärjande av cancerrisk i anslutning till arbete. Eftersom påvisande av exponering utgör grunden för förandet av arbetsgivarens förteckning och ASA-registret, föreslås det att bestämmelsen flyttas från statsrådets förordning till den föreslagna lagen.

5 §. Personuppgiftsansvarig för ASA-registret. I paragrafen föreslås en bestämmelse om den personuppgiftsansvarige för ASA-registret, dvs. Arbetshälsoinstitutet. Enligt den gällande lagen är social- och hälsovårdsministeriet registeransvarig för ASA-registret. I de uppgifter som ska föras in i ASA-registret ingår personuppgifter, och därför ska bestämmelserna i dataskyddsförordningen iakttas när personuppgifterna behandlas. Enligt dataskyddsförordningen avses med personuppgiftsansvarig en sådan aktör som bestämmer ändamålen och medlen för

behandlingen av personuppgifter. Det är också möjligt att i den nationella lagstiftningen föreskriva om ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter. Bestämmelser om syftet med ASA-registret finns i 1 § i den gällande lagen. Arbetshälsoinstitutet, som ministeriet har gett i uppdrag att föra ASA-registret, har de facto fattat beslut om de medel som använts vid behandlingen av de personuppgifter som förs in i ASA-registret. Eftersom Arbetshälsoinstitutet i praktiken har fört ASA-registret på det sätt som avses i dataskyddsförordningen och ministeriet inte uppfyller de krav som ställs på den personuppgiftsansvarige i dataskyddsförordningen, föreslås det att nuvarande praxis skrivs in i lagen.

Arbetshälsoinstitutet är enligt 1 § i lagen om Arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering (159/1978) ett offentligt samfund med personal i arbetsavtalsförhållande på vilken bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar ska tillämpas enligt 7 § i den lagen. Arbetshälsoinstitutet är en i 2 § 2 mom. i förvaltningslagen avsedd självständig offentligt inrättning på vilken bestämmelserna i förvaltningslagen tillämpas. De arbetstagare som behandlar personuppgifter jämföras med andra ord med tjänstemän, som vid behandling och registerföring av personuppgifter ska iakta förvaltningslagen och andra allmänna förvaltningslagar. I artikel 83 i dataskyddsförordningen finns bestämmelser om påförande av administrativa sanktionsavgifter. Enligt artikel 83.7 i dataskyddsförordningen får medlemsstaterna undanta offentliga myndigheter och organ från dessa administrativa sanktionsavgifter. På nationell nivå har denna möjlighet utnyttjats. Enligt 24 § 4 mom. i dataskyddslagen får bl.a. statliga myndigheter och självständiga offentligt rättsliga institutioner inte påföras påföljdsavgift (administrativ sanktionsavgift). Den administrativa påföljdsavgiften gäller således inte Arbetshälsoinstitutet.

6 §. Anmälan av uppgifter till ASA-registret. I paragrafen föreskrivs om anmälan av uppgifter som ska föras in i ASA-registret.

Arbetsgivaren ska enligt 1 mom. anmäla en arbetstagare till registret när det på basis av mätningar på arbetsplatsen konstateras att han eller hon exponerats. Exponeringsnivån kan inte alltid utredas. Då ska det anmälas att en arbetstagare har blivit utsatt för exponering, om han eller hon under minst 20 dagar om året har utfört arbete som innebär exponering för ett ämne som medför risk för cancersjukdom under en betydande del (2–4 timmar) av arbetsdagen.

I 2 mom. föreskrivs om situationer som avviker från den normala exponeringen och då arbetstagarna alltid ska anmälas som exponerade. Sådana situationer är t.ex. olyckor och produktionsstörningar som innebär att arbetstagarna i ovanligt hög grad exponeras för en agens som medför risk för cancersjukdom.

I 3 mom. föreskrivs att när arbetsgivaren anmäler en exponerad arbetstagare till ASA-registret, ska samtidigt även övriga uppgifter som ingår i den förteckning som avses i 3 § 2 mom. anmälas.

I 4 mom. föreskrivs om tidpunkten för anmälan till Arbetshälsoinstitutet. De årliga uppgifterna ska anmälas till Arbetshälsoinstitutet senast den 31 mars följande år eller, om arbetsgivaren före det upphör med sin verksamhet, när verksamheten upphör.

Enligt den gällande lagen ska registeranmälan göras till regionförvaltningsverket, från vilken den vidarebefordras till Arbetshälsoinstitutet. Eftersom anmälan i praktiken har gjorts direkt till Arbetshälsoinstitutet, ska anmälningsförfarandet skrivas in i lagen så som det de facto är.

7 §. Förvaringstid för uppgifter som anmäls till ASA-registret. I paragrafen föreskrivs om förvaringstiden för registeruppgifter, som är 80 år. Eftersom en arbetstagare som i sitt arbete exponerats för cancerframkallande agenser kan insjukna i cancer till och med flera årtionden senare, bör förvaringstiden för ASA-registeruppgifterna vara tillräckligt lång för att man ska

kunna följa och bedöma sambandet mellan arbetstagarens exponering för cancerframkallande agenser och insjuknande i cancer samt arbetsgivarens förebyggande åtgärder. En del av registeruppgifterna ska dock bevaras varaktigt på det sätt som arkivverket bestämmer. Arkivverket har den 20 december 2005 utfärdat en föreskrift (KA 1486/40/2005) som gäller varaktig förvaring av information. Uppgifter som ska förvaras varaktigt är sådana uppgifter som behövs för utvärdering och uppföljning av verkningarna eller som av andra skäl är värdefulla som källmaterial för forskning. Till denna del motsvarar regleringen den nuvarande regleringen.

I den gällande lagen föreskrivs dessutom om förvaringstiden för de blanketter som används vid förmedlingen av uppgifter, som är 10 år från det att blanketten anlände till den registeransvarige. De uppgifter som ingår i de blanketter som används vid förmedlingen av uppgifter förs i regel in i ASA-registret. Blanketten innehåller bl.a. personuppgifter. I artikel 5 c i dataskyddsförordningen, som gäller principerna för behandling av personuppgifter, föreskrivs det om minimering av lagringen av personuppgifter. Enligt artikeln får personuppgifter inte förvaras under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas. Syftet med de blanketter som används vid ASA-registreringen är att förmedla information från arbetsgivaren till den registeransvarige för registrering i ASA-registret. Syftet med blanketterna har i regel förverkligats när uppgifterna på blanketten har förts in i ASA-registret. Blanketten kan dock också innehålla uppgifter som inte förs in i ASA-registret, men som Arbetshälsoinstitutet har kunnat utnyttja i sin verksamhet. Sådana uppgifter är t.ex. mätningssuppgifter som har bifogats anmälan. Arbetshälsoinstitutet blir också tidvis tvunget att rätta klart felaktiga uppgifter som lämnats på blanketten, varför man ibland måste gå tillbaka till anmälningsblanketterna i efterhand. I sådana fall är det nödvändigt att Arbetshälsoinstitutet kan förvara blanketterna eller bilagorna till dem tillräckligt länge. Om alla uppgifter som lämnats på blanketten förs in som sådana i ASA-registret, finns det inget behov av att bevara blanketterna.

8 §. Utlämnande av uppgifter. I 1 mom. föreskrivs om utlämnande av uppgifter ur ASA-registret. De aktörer som har rätt att få uppgifter är på motsvarande sätt som enligt den gällande lagstiftningen försäkringsanstalterna och arbetarskyddsmyndigheten. En försäkringsanstalt har rätt att få uppgifter om en arbetstagare som exponerats för ämnen som medför risk för cancersjukdom för beviljande av en förmån som gäller personen i fråga t.ex. i samband med yrkessjukdomar. En försäkringsanstalt ska inte ha rätt att få uppgifter för andra ändamål, såsom beviljande av försäkring eller som grund för försäkringsvillkor eller försäkringsavgifter. Regionförvaltningsverkets ansvarsområden för arbetarskyddet behöver för sin del exponeringsuppgifterna t.ex. när en yrkessjukdom undersöks eller när en utredning om arbetsförhållandena begärs retroaktivt av verket.

Även social- och hälsovårdsministeriet föreslås ha rätt att få de uppgifter som ministeriet behöver för en arbetarskyddsutredning eller för fattandet av arbetarskyddsbeslut. Enligt den gällande lagen har ministeriet i egenskap av registeransvarig kunnat använda registeruppgifterna i enlighet med registrets syfte. När det nu föreslås att Arbetshälsoinstitutet i fortsättningen ska vara personuppgiftsansvarig, måste det föreskrivas om ministeriets rätt att få uppgifter.

I 2 mom. föreskrivs det om Arbetshälsoinstitutets rätt att i egenskap av personuppgiftsansvarig lämna ut uppgifter ur ASA-registret till forskningsinstitut för undersökningar om växelverkan mellan arbete och hälsa samt för forskning och utveckling som gäller arbetsskydd och företagshälsovård. När Arbetshälsoinstitutet lämnar ut uppgifter handlar institutet i egenskap av en myndighet som omfattas av de allmänna förvaltningslagarna.

9 §. Tillsyn. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i nuläget att i fråga om arbetsgivarens skyldigheter övervakar arbetarskyddsmyndigheten efterlevnaden av lagen.

10 §. Straffbestämmelse. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som i nuläget att en arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligt eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra sin skyldighet att lämna uppgifter enligt 6 §, ska för förseelse i fråga om skyldigheten att lämna uppgifter dömas till böter.

11 §. Hänvisningsbestämmelse. I paragrafen föreskrivs om tillämpningen av dataskyddsförordningen, som gäller behandling av personuppgifter, den kompletterande dataskyddslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

2 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Den föreslagna lagen innehåller bl.a. bestämmelser om behandling av personuppgifter, vilka omfattas av skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Enligt paragrafens 1 mom. är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Närmare bestämmelser om det skydd för personuppgifter som ingår i skyddet för privatlivet utfärdas genom lag. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis ska lagstiftaren trygga denna rättighet på ett sätt som kan anses godtagbart med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna som helhet.

Grundlagsutskottet har i sin etablerade praxis ansett att en viktig regleringsaspekt med avseende på skyddet för personuppgifter är åtminstone registrerings syfte. Grundlagsutskottet har dessutom ansett att det är viktigt med tanke på skyddet för personuppgifter att reglera åtminstone innehållet i de registrerade personuppgifterna och tillåtna användningsändamål, vilket inbegriper uppgifternas tillförlitlighet och bevaringstiden för uppgifterna i personregistren samt den registrerades rättsskydd. Bestämmelserna om behandling av personuppgifter på lagnivå ska dessutom vara täckande, exakta och noggrant avgränsade.

Skyddet av personuppgifter är en grundläggande rättighet också enligt Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt artikel 8 i stadgan har var och en rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Dessa uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Europakonventionen innehåller inget omnämnande av skydd för personuppgifter, men i artikel 8 i konventionen tryggas individens rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter har ansett att skydd för personuppgifter kan behandlas direkt som en del av skyddet för privatlivet.

Dataskyddsförordningen är nationellt direkt tillämplig lagstiftning. Förordningen ger dock Europeiska unionens medlemsstater nationellt handlingsutrymme i likhet med ett direktiv. Genom nationell lagstiftning är det på de villkor som anges i den förordningen möjligt att precisera bestämmelserna i förordningen. Enligt grundlagsutskottet är det viktigt att det i den mån som EU-lagstiftningen kräver eller möjliggör reglering på det nationella planet tas hänsyn till de krav på räckvidd för, exakthet hos och noggrann avgränsning av bestämmelser som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ställer när det nationella handlingsutrymmet utnyttjas (GrUU 1/2018 rd och GrUU 25/2005 rd).

Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser om behandling och registerföring av personuppgifter. Vid beredningen av dessa bestämmelser har å ena sidan kraven i grundlagen och grundlagsutskottets praxis i anslutning till den och å andra sidan kraven i dataskyddsförordningen beaktats. I den förteckning som förs av arbetsgivaren och utifrån den i ASA-registret

RP 88/2019 rd

samlas endast de uppgifter som är nödvändiga med tanke på lagens syfte. Förslaget om de uppgifter som ska föras in i förteckningen och registret är heltäckande, exakt och noggrant avgränsat. Dessutom innehåller den föreslagna lagen en exakt bestämmelse om förvaringstiden för personuppgifter.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om förteckningar och ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som medför risk för cancersjukdom

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Syftet med förteckningarna och registret

För övervakning av dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som medför risk för cancersjukdom samt i sjukdomsförebyggande syfte och i forskningssyfte ska det föras arbetsgivarvisa förteckningar och ett riksomfattande register (*ASA-registret*) enligt vad som föreskrivs i denna lag.

2§

Definitioner

I denna lag avses med

1) *agens som medför risk för cancersjukdom*

a) ett ämne eller en blandning som uppfyller kriterierna för klassificering som ett cancerframkallande ämne eller en cancerframkallande blandning i kategori 1A eller 1B (faroangivelserna H350 och H350i) enligt bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (nedan *CLP-förordningen*),

b) en arbetsmetod som medför risk för cancersjukdom enligt bestämmelser som utfärdats med stöd av 38 § 3 mom. i arbetarskyddslagen (738/2002),

2) *mutagent ämne* ett ämne eller en blandning som uppfyller kriterierna för klassificering som ett könscecellsmutagent ämne eller en könscecellsmutagen blandning i kategori 1A eller 1B (faroangivelse H340) enligt bilaga I till CLP-förordningen.

3§

Förteckning över agenser och exponerade arbetstagare på arbetsplatsen

Arbetsgivaren ska föra en förteckning över sådana agenser som medför risk för cancersjukdom och mutagena ämnen som används på arbetsplatsen samt över de arbetstagare som exponeras för dessa.

I arbetsgivarens förteckning ska för varje arbetsavdelning och kalenderår antecknas

- 1) uppgifter om arbetsgivaren,
- 2) de agenser som medför risk för cancersjukdom som använts och som förekommer och de mutagena ämnen som använts och som förekommer,
- 3) de produkter som innehåller ett cancerframkallande ämne eller ett mutagent ämne och dessa produkters årliga användningsmängder,
- 4) användningssättet för den agens som medför risk för cancersjukdom eller det mutagena ämnet eller andra orsaker till exponeringen för ämnet,
- 5) den uppmätta exponeringsnivå som arbetstagarna utsätts för, om uppgiften finns tillgänglig,
- 6) de exponerade arbetstagarnas namn, personbeteckningar och yrken samt grunderna för exponeringsuppgiften.

Arbetsgivaren ska informera arbetstagarnas representanter om att förteckningen förs.

Dessutom har arbetstagarna och arbetstagarnas representanter rätt att ta del av uppgifter på gruppnivå, utan angivande av namn.

4 §

Påvisande och uppföljning av exponering

För anteckning i förteckningen över exponerade arbetstagare ska arbetsgivaren utreda arbetstagarnas eventuella exponering för agenser som medför risk för cancersjukdom och för mutagena ämnen.

Vid behov ska arbetstagarnas exponering för agenser som medför risk för cancersjukdom och för mutagena ämnen följas upp genom arbetshygieniska mätningar på arbetsplatsen samt genom biologiska mätningar av den exponering som arbetstagaren utsätts för.

Vid utredningen av den exponering för agenser som medför risk för cancersjukdom och för mutagena ämnen som en arbetstagare, en arbetstagargrupp, en yrkesgrupp eller arbetstagarna inom ett visst yrkesområde eller en viss bransch utsätts för kan som bedömningsgrund användas utredningar och mätningar som har utförts på andra arbetsplatser under motsvarande förhållanden samt andra relevanta uppgifter om faktorer som inverkar på exponeringen.

5 §

Personuppgiftsansvarig för ASA-registret

Arbetshälsoinstitutet är personuppgiftsansvarig för ASA-registret.

6 §

Anmälan av uppgifter till ASA-registret

Arbetsgivaren ska till ASA-registret anmäla att en arbetstagare har blivit utsatt för exponering, om exponeringen har konstaterats på basis av biologiska exponeringsmätningar, arbetshygieniska mätningar eller utredningar och mätningar som har gjorts på andra arbetsplatser under motsvarande förhållanden. Om arbetstagarna på en arbetsplats exponeras för agenser som medför risk för cancersjukdom eller för mutagena ämnen och ovannämnda närmare exponeringsuppgifter inte finns tillgängliga, ska som exponerade under respektive exponeringsår anmälas sådana arbetstagare som under året i fråga har exponerats för agensen under en betydande del av sin arbetstid under minst 20 arbetsdagar.

Som utsatta för exponering ska dock alltid anmälas sådana arbetstagare som på grund av ett olycksfall, en produktionsstörning, ett exceptionellt arbetsskede eller av någon annan motsva-

rande orsak under en kort tidsperiod i ovanligt hög grad exponeras för en agens som medför risk för cancersjukdom eller för ett mutagent ämne.

När arbetsgivaren anmäler en exponerad arbetstagare till ASA-registret, ska samtidigt även övriga uppgifter som ingår i den förteckning som avses i 3 § 2 mom. anmälas.

Arbetsgivaren ska för varje år anmäla de uppgifter som ska registreras till Arbetshälsoinstitutet på en av institutet utgiven blankett eller på något annat motsvarande sätt, senast den 31 mars följande år eller, om arbetsgivaren upphör med sin verksamhet före det, när verksamheten upphör.

7 §

Bevaringstid för uppgifter som anmäls till ASA-registret

Registeruppgifterna ska bevaras i ASA-registret i 80 år från det att den sista uppgiften infördes. Registeruppgifter som behövs för utvärdering och uppföljning av verkningarna eller som av andra skäl är värdefulla som källmaterial för forskning ska dock bevaras varaktigt. Arkivverket bestämmer närmare om varaktigt bevarande av uppgifter.

8 §

Utlämnande av uppgifter

En försäkringsanstalt har, trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller rätten att få uppgifter, rätt att av en arbetsgivare ur den förteckning som förs av arbetsgivaren och av Arbetshälsoinstitutet ur ASA-registret få nödvändiga uppgifter om en arbetstagare som exponerats för agenser som medför risk för cancersjukdom eller för mutagena ämnen, för beviljande av förmåner som gäller arbetstagaren. På motsvarande sätt har social- och hälsovårdsministeriet rätt att få nödvändiga uppgifter för en arbetarskyddsutredning eller beslutsfattande som avser arbetarskydd och den myndighet som svarar för arbetarskyddstillsynen de uppgifter som avses i 3 § 2 mom. 1–5 punkten för skötseln av en tillsynsuppgift. Uppgifter får lämnas ut endast på begäran av de aktörer som avses ovan och endast i den omfattning som uppgifterna inverkar på avgörandet av det ärende som behandlas.

Arbetshälsoinstitutet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut uppgifter som avses i 6 § till aktörer som bedriver forskning för undersökningar som gäller växelverkan mellan arbete och hälsa samt för forskning och utveckling som gäller arbetarskydd och företagshälsovård.

9 §

Tillsyn

I fråga om arbetsgivarens skyldigheter övervakar arbetarskyddsmyndigheten efterlevnaden av denna lag.

10 §

Straffbestämmelse

En arbetsgivare eller en företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sin skyldighet enligt 6 § att anmäla uppgifter, ska för *brott mot anmälningsskyldighet* dömas till böter.

11 §

Hänvisningsbestämmelse

Utöver vad som föreskrivs i denna lag tillämpas på behandling av personuppgifter Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), dataskyddslagen (1050/2018) samt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om ett register över dem som i sitt yrke är exponerade för ämnen och processer som föranleder risk för cancersjukdom (717/2001).

Arbetsgivaren ska till ASA-registret senast den 31 mars 2020 anmäla de uppgifter för 2019 som ingår i den förteckning som arbetsgivaren fört i enlighet med de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Helsingfors den 14 november 2019

Statsminister

Antti Rinne

Social- och hälsovårdsminister Aino-Kaisa Pekonen